

**Domnule Președinte al Academiei de Științe a Moldovei, doamnelor și domnilor
academicieni, onorată audiență**

Sunt deosebit de onorat pentru înalta distincție primită, de a deveni membru de onoare a Academiei de Științe a Moldovei. Vă mulțumesc din inimă!

Sunt legat prin multe fire sufletești de acest tărâm, atât din punct de vedere istoric cât și prin multiplele acțiuni științifice desfășurate în ultimii ani. Unii dintre strămoșii mei au locuit în acest colț de țară, acum aproape 700 de ani. Odată cu căderea regimurilor totalitare comuniste s-au cristalizat și am participat la mai multe colaborări și acțiuni comune cu cercetători din Republica Moldova. Începutul, au fost acțiunile întreprinse împreună cu domnul Acad. Rădăuțan. Pe atunci decan la Facultatea de Fizică a Universității Babeș-Bolyai, am încheiat contracte de cercetare cu Institutul de Fizică al Academiei din Chișinău prin care au fost alocate fonduri pentru cercetători moldoveni. Am participat la mai multe conferințe internaționale organizate în Republica Moldova, fiind adesea membru al comitetelor științifice. Am colaborat cu Acad. Valeriu Canțer în cadrul Consilului Științific PAC, IUCN Dubna. Edificatoare pentru mine a fost participarea la Sesiunea Comună a Academiei de Științe a Moldovei și a Academiei Române desfășurată la Chișinău, cu prilejul aniversării a 100 de ani de la votul istoric dat la data de 27.03.1918. Și delegația de la Cluj-Napoca a fost cea mai numerosă. Un destin comun au avut Transilvania și Moldova, începuturile statului Republica Moldova fiind strâns legate de Maramureșul istoric, originea familiei mele.

Filiața Cluj-Napoca a Academiei Române este cea mai importantă din țară, atât ca număr de membri precum și prin prezența unor prestigioase unități de cercetare. Având 30 de membri ai Academiei Române și peste 300 cercetători, angajați a 12 unități, localizate în spațiul transilvan, dezvoltă activități de cercetare începând cu anul 1919, odată cu unirea Transilvaniei

cu România. Tematicile de cercetare sunt diverse și abordează variate domenii ale culturii și științei, după cum rezultă din denumirea unităților componente ale Filialei: Institutul de Lingvistică și Istorie Literară ”Sextil Pușcariu”, Institutul Arhiva de Folclor, Institutul de Istorie „George Barițiu”, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Centrul de Studii Transilvane, Institutul de Științe Sociale „Gheorghe Șincai” Târgu Mureș, Institutul de Matematică, Departamente de Geografie, Speologie și Astronomie, precum și Biblioteca Academiei Române Filiala Cluj-Napoca și biblioteci la Blaj, Năsăud și Târgu Mureș.

Aș dori să prezint succint istoricul (în acest an aniversar) precum și unele teme de cercetare abordate în unitățile componente ale filialei, și totodată de a sugera posibile colaborări în aceste direcții de cercetare.

Cu, sau sub denumirea **Muzeul Limbii Române** s-a înființat prezentul Institut de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, pe lângă Facultatea de Litere a Universității „Regele Ferdinand I”, de către Consiliul Dirigent, în ședința din 27.08.1919, acesta în activitate din anul 1920, după planul prezentat de Sextil Pușcariu, care de altfel a fost primul său director.

Sextil Pușcariu și urmașii acestuia au înzestrat cultura românească cu câteva din operele sale capitale, create în contextul deșteptării interesului obștesc pentru studiul și cultivarea limbii române. Prioritară pentru început a fost alcăturirea **Dicționarul Limbii Române** (Dicționarul Academiei) cu care Sextil Pușcariu era însărcinat de Academia Română încă din 1906. Elaborarea **Atlasului Lingvistic Român** a constituit un al doilea obiectiv major al institutului.

Cercetările lexicografice și dialectologice ale limbii române s-a materializat prin elaborarea, **Dicționarului Limbii Române Literare**, precum și **Dicționarul Limbii Române-Dicționarul Academiei**, în colaborare cu colectivele de lexicografie din cadrul institutelor de specialitate din București și Iași.

Colectivele de dialectologie-geografie, lingvistică română și maghiară au elaborat **Atlasul lingvistic II** serie nouă, și contribuie la realizarea a două proiecte științifice internaționale: Atlasul Limbilor Europene și Atlasul lingvistic romanic. Colectivele institutului desfășoară cercetări de onomastică, demarând elaborarea **Tezaurului toponimic al României, Transilvania.**

Dintre realizările de seamă privind istoria literară menționăm bibliografia **României în perioadele germane din Transilvania, Studii de sociologie a romanului românesc, Dicționarul cronologic al romanului românesc, de la origini până la 1989, Dicționarul cronologic al romanului tradus în Romania, de la origini până la 1989.**

Cu denumirea **Arhiva de Folclor a Academiei Române**, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române” Cluj-Napoca, a fost înființat pe lângă Muzeul Limbii Române al Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj, în sesiunea anuală a Academiei Române din mai 1930, deci acum aproape 90 de ani. De-a lungul anilor, Institutul teaurizează, sistematizează și valorifică patrimoniul cultural-tradițional imaterial, constituindu-se ca a doua mare arhivă națională de etnografie și folclor, având un important fond documentar de manuscrise, fonduri de înregistrări sonore, de fotografii etnografice, filme document, însumând în jur de 750.000 documente. Institutul promovează programe de cercetări etnologice și folclorice de teren, de interes național, publicând seria de volume „Monografiile Arhivei de Folclor-Cercetări etnologice zonale”. Abordează probleme privind ritualurile agrare românești, Dicționarul tezaur al proverbelor românești, Tipologia cimiliturilor românești, catalogul tipologic al corpusului colindelor românești, catalogul melodiilor populare românești și maghiare din Transilvania, sau Enciclopedia ritualurilor tradiționale.

Institutul de Istorie „George Barițiu”, în cele zece decenii de existență, se constituie ca o prezență științifică vie în câmpul istoriografiei românești, contribuind notabil la progresul acesteia și la afirmarea rezultatelor cercetărilor pe plan național și internațional. Temele de cercetare au în vedere istoria Transilvaniei, a Țărilor Române în general, legăturile românilor cu popoarele din centrul Europei în secolele XI-XIX, istoria României întregite (1918-1940), a evoluțiilor din societatea românească la mijlocul sec. XX și în cea de-a doua jumătate a lui.

În cadrul Institutului de Istorie din Cluj s-au editat și se editează colecții de izvoare istorice precum: *Documenta Romaniae Historica, sec XI-XIV, Conscriptia fiscală a Transilvaniei din 1750, Izvoarele răscoalei lui Horea, Revoluția de la 1848-1849 din Transilvania, Mișcarea națională a românilor din Transilvania între anii 1849-1918 etc.*

Notabilă este participarea cercetătorilor din Institut la elaborarea sintezelor istorice de interes național, patronate de Academia Română și anume **Istoria României**, respectiv **Istoria românilor**.

Institutul de Arheologie și Istoria Artei a Filialei Cluj-Napoca al Academiei Române, înființat la data de 3 martie 1990 este continuatorul și moștenitorul științific al tradițiilor din domeniul cercetării, promovate încă din anul 1920 de Institutul de Istorie Națională, Institutul de Studii Clasice sau Seminarul de Istoria Artei. În anul 1959 apărea **Istoria artei feudale în Țările Române**, operă de maturitate al lui Virgil Vătășianu. Cercetătorii din cadrul institutului au analizat și au făcut cunoscută moștenirea artistică medievală. Recent a apărut lucrarea „Artă în România” în 2 volume, unde pe parcursul a 1500 pagini, se prezintă evoluția artei în țara noastră de-a lungul timpului.

În prezent la Cluj-Napoca funcționează o valoroasă școală de arheologie, de istorie antică și studii clasice care se bucură de o largă recunoaștere în lumea științifică din țară precum și pe

plan internațional. Membrii institutului au desfășurat și desfășoară ample săpături arheologice în numeroase situri: cetățile dacice din Munții Orăștiei, capitala Daciei romane Sarmizegetusa Ulpia Traiana, Potaissa, Porolissium, Bologa, Bucium, Ilișiua, Alba Iulia, Șura Mică, Slimnic, Teleac, Cugir, Pecica, Fântânele, Iernut, Noșlac, Morești, Râșnov, Oncești, Micea, Gherla, Cășei, Dăbâca, Biharia, Suceag, Cluj-Napoca, Feleac, Lazuri, Ortelec, Săcuieni, s-a analizat limesul imperiului roman. Cercetările arheologice, desfășurate sub auspiciile Institutului, au fost și se constituie drept contribuții științifice esențiale la elucidarea unor aspecte ale istoriei antice sau medievale, de o majoră importanță pentru cultura națională și europeană.

Centrul de Studii Transilvane a fost înființat la Cluj-Napoca în anul 1991, cu statutul de filială a Fundației Culturale Române din București, apoi ca filială a Institutului Cultural Român. Din anul 2007 Centrul de Studii Transilvane a fost integrat în structura institutelor de cercetare ale Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca. Centrul își orientează activitatea în două direcții principale: una de cercetare științifică pe tărâm istoric, demografic, filologic, istorico-literar, artistic etc. și alta de valorificare a rezultatelor cercetărilor din aceste domenii, prin publicații în periodice proprii și cărți. Activitatea de cercetare a membrilor Centrului se orientează spre teme importante, prioritare pentru descifrarea trecutului și prezentului Transilvaniei, demografia istorică, familie și societate, biserică și națiune.

Strâns impletite cu cercetările efectuate în cadrul instituțiilor Academiei Române Filiala Cluj, sunt cele de cercetare realizate în cadrul **Bibliotecii Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române**, fondul de carte depășind 1 milion de exemplare. La aniversarea a 70 de ani de la înființarea ei, Biblioteca Academiei Române Filiala Cluj-Napoca se relevă ca o importantă instituție cultural-științifică ce adăpostește fonduri istorice de carte, tipărită sau manuscrisă, cele mai vechi piese depășind vârsta de o jumătate de mileniu, adevărate comori. Inserțiunea

aspectului științific în activitatea colectivului bibliotecii s-a materializat în zeci de publicații, de cataloage bibliografice ale unor fonduri unitare de bibliografie, ale unor publicații periodice din cultura românească. Filiala Academiei Române are importante biblioteci la Năsăud, Târgu Mureș și Blaj.

Institutul de Speologie a fost înființat la data de 26 martie 1920, directorul pe viață al acestuia, fiind profesorul Emil Racoviță. Din anul 1990, Institutul de Speologie este coordonat de Academia Română. Structura de la Cluj-Napoca, se constituie ca un departament al Institutului de Speologie din București și se remarcă prin descoperiri științifice importante. În cadrul instituției se efectuează studii cu privire la fauna din fântâni și izvoare, dar mai ales din aluviunile râurilor sau explorarea sistemelor de peșteri, în particular sistemul peștera-ghețar de la Scărișoara.

Departamentul de Geografie din cadrul Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române ființează de la 1 octombrie 1947. În cele peste șapte decenii de existență, tematica de cercetare a acestuia a fost și este axată pe cercetări de geografie fizică și umană, sau regională în spațiul transilvan, îndeosebi asupra Depresiunii colinare a Transilvaniei, dar și a Munților Apuseni, Carpaților Orientali sau Munții Banatului. Acestea au vizat analize asupra populației și așezărilor, etnografiei, turismului, economiei teritoriului, organizarea spațiului geografic.

Observatorul Astronomic Cluj s-a constituit pentru început ca o instituție de cercetare și învățământ a Universității clujene. Realizat și dotat între anii 1920-1934, și-a început activitatea de cercetare în 1933 în colaborare cu Observatorul Astronomic din Paris, elaborând „Catalogul hărții fotografice a cerului”. Observatorul Astronomic de la Cluj-Napoca, funcționează ca unitate afiliată Institutului Astronomic București al Academiei Române.

Printre rezultatele științifice notabile ale acestui colectiv menționăm: studiul stelelor

variabile și urmărirea optică a sateliților artificiali în cadrul unor colaborari internaționale coordonate de Uniunea Astronomică Internațională, studiul variației parametrilor de structură ai atmosferei înalte a pământului în corelație cu indicii activității solare și geomagnetice, studiul sateliților galileeni ai planetei Jupiter și ai planetei Saturn în cadrul unor cooperări internaționale. S-a participat de asemenea la campania internațională de observații astronomice.

Institutul de Calcul „Tiberiu Popoviciu” a luat ființă în anul 1950/1951 și s-a constituit pentru început drept Secție de Matematică a Filialei Cluj a Academiei Române, transformat apoi în anul 1957 în Institut de Calcul, ca rezultat al realizărilor științifice ale colectivului. Colectivul de cercetători al Institutului de Matematică „Tiberiu Popoviciu” elaborează lucrări valoroase în domenii precum analiza numerică și teoria aproximării, publicate în reviste de largă circulație internațională. De asemenea, participă la colaborari internaționale și totodată a organizat conferințe științifice cu o largă participare internațională.

În cei peste 60 de ani de activitate, cercetătorii **Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”** din Târgu Mureș au abordat aspecte majore ale istoriei Transilvaniei. Astfel, specialiștii în istoria veche au studiat cu prioritate structura așezărilor neo și eneolitice din arealul mureșan și aspecte de etnogeneză ale poporului român, prin reevaluarea rolului celților în procesul de geneză al românilor. Cercetările privind istoria Evului Mediu vizează economia agrară, mineritul și respectiv „peregrinația academică” a studenților din Transilvania la universitățile din Vest. Istoria modernă și contemporană a fost cercetată din perspectiva marilor personalități creatoare de istorie din Europa Centrală și de Vest.

Filiala Cluj-Napoca a Academiei Române coordonează activitatea de cercetare a unor centre localizate în spațiul transilvan, precum Alba Iulia, Covasna, Baia Mare, Săliște de Sus, Dragomirești, Vișeu de Sus, activitatea acestora fiind orientată spre probleme de cultură,

filosofie și istorie.

Doamnelor și Domnilor membrii ai Academiei de Științe din Moldova,

Plecând de la această succintă descriere a activităților de cercetare desfășurate în cadrul unităților componente ale Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, la care se adaugă domeniile de cercetare abordate de membrii Academiei Române din cadrul filialei (medicină, biologie, științe tehnice, fizică, chimie, istorie, arheologie, drept), Filiala își exprimă prin mine dorința de a adânci colaborarea cu specialiștii din Republica Moldova. Un pas important l-a constituit semnarea acordului de colaborare între Filiala Cluj-Napoca a Academiei Române și Academia de Științe a Moldovei, în anul 2018, cu prilejul vizitei la Cluj-Napoca a unei delegații de academicieni condusă de Acad. Gheorghe Duca. În spiritul acestei colaborări, Filiala Cluj-Napoca, acordă anual premiile „Onisifor Ghibu”, respectiv „Raluca Ripan”, pentru rezultate deosebite obținute de cercetători moldoveni, de membrii ai Academiei de Științe a Moldovei. Anul acesta premiile, aliniate valoric cu cele ale Academiei Române, au fost acordate Domnilor Academicieni Mihai Cimpoi (premiul Onisifor Ghibu) și Ion Tighineanu (premiul Raluca Ripan).

Ne exprimăm totodată dorința și adresăm invitația de a participa la acțiunile culturale și științifice organizate în spațiul transilvănean, cheltuielile de ședere fiind acoperite de organizatori. Spre exemplu, la data de 14.09.2019, la Vișeu de Sus are loc Simpozionul „Maramureșul și unitatea spiritual-sufletească și culturală a României Mari – Aspecte istorice cu accent pe rezistența și păstrarea specificului etniei și tradiției religioase, culturale și artistice, precum și economice”, iar în 26-28 septembrie la Fărcașa va fi organizat Simpozionul Național „Lucian Blaga - Spațiul mioritic, satul și sufletul românesc” (Acad. Alexandru Surdu).

Doamnelor și domnilor membrii ai Academiei de Științe a Moldovei, domnilor colegi,
Vă mulțumesc încă o dată pentru înalta distincție primită azi și totodată îmi exprim speranța în dezvoltarea și pe mai departe a colaborărilor științifice, în interesul ambelor părți. Ne-a legat și ne leagă un destin comun.

Vă mulțumesc pentru atenție!